

ДИЗАЙН ТА ЕЛЕМЕНТИ ВХІДНИХ ГРУП ВБУДОВАНИХ У ЖИТЛОВІ БУДИНКИ ПІДПРИЄМСТВ ОБСЛУГОВУВАННЯ

Мета роботи – охарактеризувати особливості композиції, дизайнерського рішення та основних елементів вхідних груп вбудованих у житлові будинки підприємств обслуговування. **Методологія.** Для характеристики елементів композиції та дизайнерського рішення підприємств обслуговування використовувалися загальнонаукові методи (зокрема, формування класифікації) та структурно-функціональний аналіз з елементами мистецтвознавчого підходу. **Наукова новизна** дослідження полягає у розробці рекомендацій щодо особливостей композиції, дизайнерського рішення та основних елементів вхідних груп вбудованих у житлові будинки підприємств. **Висновки.** Перелік основних елементів вхідних груп, а також їх дизайнерське рішення може доповнюватися або зменшуватися з плином часу та відповідно до потреб людей. Він є орієнтовним, але більшість з елементів необхідні, тому відмовитися від них неможливо. Адже кожний елемент застосовується у формуванні вхідної групи не випадково, всі вони мають певну функцію, що виходить з потреб вбудованого підприємства обслуговування. Тому, проектуючи вхідну групу вбудованого підприємства, потрібно розуміти який елемент для чого потрібен і яку функцію він виконує. Основні правила облаштування вхідних груп вбудованих підприємств визначені спеціальними нормативно-проектувальними документами, які є обов'язковими.

Ключові слова: дизайн, композиція, вхідна група, вбудоване підприємство.

Кулик Андрей Витальевич, старший преподаватель кафедры дизайна и технологий Киевского национального университета культуры и искусств

Дизайн и элементы входных групп встроенных в жилые дома предприятий обслуживания

Цель работы – охарактеризовать особенности композиции, дизайнерского решения и основных элементов входных групп встроенных в жилые дома предприятий обслуживания. **Методология.** Для характеристики элементов композиции и дизайнерского решения предприятий обслуживания использовались общенаучные методы (в частности, формирования классификации) и структурно-функциональный анализ с элементами искусствоведческого подхода. **Научная новизна** исследования заключается в разработке рекомендаций по особенностям композиции, дизайнерского решения и основных элементов входных групп встроенных в жилые дома предприятий. **Выводы.** Перечень основных элементов входных групп, а также их дизайнерского решения может дополняться или уменьшаться с течением времени в соответствии с потребностями людей. Он является ориентировочным, но большинство из элементов необходимы, поэтому отказаться от них невозможно. Ведь каждый элемент применяется в формировании входной группы неслучайно, все они имеют определенную функцию, исходя из потребностей встроенного предприятия обслуживания. Поэтому, проектируя входную группу встроенного предприятия, нужно понимать для чего нужен элемент и какую функцию он выполняет. Основные правила обустройства входных групп встроенных предприятий определены специальными нормативно-проектировочными документами и являются обязательными.

Ключевые слова: дизайн, композиция, входная группа, встроенное предприятие.

Kulyk Andriy, Senior Lecturer, Kyiv National University of Culture and Arts

Design and elements of entrance groups built into residential houses of service enterprises

The purpose of the article is to characterise the features of the composition, the design solution and the main elements of the input groups of the service enterprises built into the dwellings. **Methodology.** To characterise the aspects of the composition and the design decision of the service enterprises, general scientific methods (in particular, the formation of classification) and structural-functional analysis with elements of the art criticism approach were used. **The scientific novelty** of the research is to develop recommendations on the features of the composition, the design solution and the main elements of the input groups built into the residential houses of enterprises. **Conclusions.** The list of essential parts of input groups, as well as their design decisions, can be supplemented or reduced over time by the needs of people. It is indicative, but most of the elements are necessary, therefore it is impossible to abandon them. After all, each item is used in the formation of the input group is not accidental, they all have a particular function, based on the needs of the built-in maintenance enterprise. Therefore, when designing an input group of an embedded enterprise, you need to understand what an element is for and what function it performs. The basic rules for arranging input groups of integrated enterprises are determined by particular normative and design documents and are mandatory.

Key words: design, composition, entrance group, embedded enterprise.

Актуальність і мета дослідження. Актуальність дослідження вбудованих підприємств обслуговування зумовлена насамперед активним будівництвом сучасних багатофункціональних житлових комплексів, які, крім забезпечення основної потреби у проживанні, виконують низку суспільно-побутових функцій, спрямованих на забезпечення дедалі зростаючих потреб населення, особливо у великих містах.

Дизайнерські вирішення композиції вхідних груп вбудованих підприємств формують відповідну емоційну атмосферу та відіграють важливу роль у створенні привабливого зовнішнього вигляду житлових будинків.

Мета роботи – охарактеризувати особливості композиції, дизайнерського рішення та основних елементів вхідних груп вбудованих у житлові будинки підприємств обслуговування.

Ступінь наукової розробки. Архітектуру і дизайн сучасних міських поселень досліджують І. Шерешевський, В. Пономарьов, Л. Солоділова, Г. Сомов, Ю. Алексеев та ін. Особливості озеленення та дизайну ландшафту навколо вбудованих підприємств досліджують П. Верещагіна, І. Богова, В. Кучерявий. Дослідженню підприємств, об'єктованих у житлових будинках досліджують російські вчені І. Анісімова, С. Змеул, Б. Маханько, В. Рунге, Ю. Манусевич, Г. Трухачьова. Проте серед досліджень переважають праці зарубіжних авторів, що також актуалізує необхідність публікацій у цьому напрямі у галузі вітчизняного мистецтвознавства і архітектури.

Виклад теми. Створюючи вхідну групу насамперед важливо знати особливості розташування та тип підприємства обслуговування, адже від цього залежить композиція та набір елементів, які утворюють вхідну групу.

Залежно від відношення підприємства обслуговування до житлового будинку вони можуть бути: вбудовані; прибудовані; вбудовано-прибудовані; блоковані. Ми розглядаємо вбудовані підприємства та особливості композиції їхніх вхідних груп.

Особливості розташування вбудованого підприємства обслуговування певного напрямку впливає на створення вхідної групи. Так, розташування вбудованого підприємства в історичному районі міста потребує більш обережного ставлення до будівлі – як до її конструктивних елементів, так і до композиційної схеми фасаду. У таких районах потрібно використовувати такі схеми вхідних груп, які не будуть контрастувати з фасадом, а навпаки – підтримають атмосферу історичного часу забудови і підкреслять особливості фасаду [3].

Функція та композиція вхідної групи можуть відрізнятися залежно від того, чи це вхід до одного підприємства, чи до групи підприємств, тому що у такому випадку виникає необхідність розподілу потоків відвідувачів до різних відділів.

Вивчивши можливості розташування вбудованого підприємства та його входу відносно будинку, можна зробити таке узагальнення: вбудовані підприємства, що мають вихід на подвір'я; вбудовані підприємства, що мають вихід на вулицю.

Також підприємства можуть мати різне розташування відносно фасаду будинку: вздовж всього фасаду будинку; блоками в різних частинах фасаду; ритмічно по довжині фасаду будинку; хаотично по довжині фасаду будинку.

Також можуть використовуватися різні прийоми дизайнерсько-композиційного вирішення вхідних груп: створені на нюансі; створені на контрасті; -з мінімальним набором елементів (до 5 елементів обладнання); з розширеним набором елементів.

Варто зазначити, що вхід у будівлю – це і є вхідна позиція функціонального простору. Його місцезнаходження зумовлює характер просторової організації архітектурного об'єкта та навколишнього середовища. В цьому проявляється унікальна не лише утилітарна, а й композиційна значущість входу.

Зупинимося на елементах, які створюють композицію вхідної групи.

Вхід завжди починається з дверей. Дверний блок зазвичай складається з дверної коробки, що щільно встановлена в отвір стіни, та дверного полотна, що вільно підвішене за допомогою дверних петель.

У процесі історичного розвитку конструкція дверей змінювалася. Крім звичайних, створюються різні види дверей за формою та конструкцією. Вони можуть бути прямокутними чи у вигляді арки, виконуватися із різних матеріалів. Це можуть бути звичайні дерев'яні двері з однією або двома стулками, а можуть бути металеві, які останнім часом найбільш розповсюджені для невеличких підприємств та квартир.

З розвитком технологій виробництва виробів зі скла та його різновидів дедалі більше використовуються скляні двері з металевим обрамленням чи без нього. Це робить більш привабливим вигляд підприємства торгівлі, але створює додаткові витрати на охорону.

Залежно від чинників, які впливають на композицію вхідної групи, у її створенні можуть використовуватися різні елементи. Необхідність того чи іншого елемента виходить з потреби функціонального характеру. Так, необхідність піднятися на рівень, вищий від рівня землі, створює потребу в сходах. Сходи можуть виконуватися із різних матеріалів: сходи з бетону, залізобетонні сходи, металеві, дерев'яні.

Сходи – це важливий елемент приміщення, тому вони повинні відповідати низці нормативних вимог: добре освітлюватися, особливо перша та остання сходинка; вимикачі повинні бути легко доступні; ширина сходового маршу допускається не менш як 0,8 м; всі сходи, що мають кількість сходинок більше трьох (крім приставних), повинні обладнуватися міцними та надійними перилами,

висота яких повинна бути не менш ніж 90 см, а вікна, суміжні зі сходами, повинні бути обгороджені; розміри сходинок повинні підбиратися так, щоб переміщення людей сходами було безпечним; рівень останньої сходинок повинен співпадати з рівнем полу поверху, на який ці сходи встановлені; у місцях скупчення дітей відкриті огороження сходів будують так, щоб відстань у світлі між сходами та елементами огороження не перевищувала 12 см, а між стійками перил не повинно бути більше 10 см; мати вільний прохід, а у випадку розташування безпосередньо за дверима повинен облаштуватися майданчик з шириною не менше ширини дверей; повинні витримувати навантаження не менше 180-220 кг, а перила сходів – не менше 100 кг; матеріали, що використовуються для будівництва сходів, повинні відповідати стандартам.

Для спорудження сходів не можна використовувати матеріали з низьким коефіцієнтом тертя (слизькі) [9]. У протилежному випадку повинні використовуватись покриття сходинок, що перешкоджають ковзанню. З цією метою на передні кромки сходів набивають спеціальні профільні накладки.

Основним елементом декоративного оздоблення сходів є перила. Від конструкції та форми перил залежить вигляд сходів, архітектура будівлі та підходів до неї.

На сьогоднішній день при створенні вхідної групи потрібно турбуватися про малорухоме населення міста – інвалідів. Тому створення пандусів або інших пристосувань для руху інвалідів по сходах є обов'язковим [6]. Для переміщення інвалідів можуть використовуватися рейкові накладки на сходи або створюватися пандуси з бетону, металу або інших будівельних матеріалів. Такі пристосування можуть використовуватись як інвалідами, так і мамами з дітьми у колясках [8].

Але існують і більш сучасні навісні пристосування для переміщення інвалідів. Вибір пристосування залежить від типу підприємства, міста розташування, розміру прилеглої території та інших факторів [2].

Ганок – відкритий, відносно невеликого розміру майданчик перед входом у будівлю. Він в основному призначений для захисту входу від атмосферних опадів. З часом ганок набув декоративну функцію: він став прикрасою будинку. Створюють ганок розташовані перед входом сходи, їхня опорна частина, навіс над ними, огороження з підтримуючими навіс стовпами або кронштейнами.

Кожна будівля потребує спеціального укриття від дощу та снігу. На ганку це покрівля – навіс. Навіс створюється так, щоб повністю закривати майданчик ганку. Він може бути виконаний з матеріалів покриття покрівель або у вигляді маркіз, а також з пластиків, деревини, скла, композитів.

Замість ганку можуть створюватися тераси. Вони слугують, як і ганок, ланкою, що зв'язує будівлю та навколишній простір. Її основна функція – бути затишним кутком для відпочинку на свіжому повітрі.

Сучасне місто не може існувати без штучного освітлення. Для поєднання підприємства обслуговування з загальним фасадом сьогодні часто освітлюють фасад будинку. Це цікаве і привабливе рішення. Але використовувати освітлення потрібно дуже обережно, щоб воно не вплинуло на психологічний стан мешканців цього або прилеглих будинків.

У темний час доби також потрібне освітлення всього міста та окремих вулиць. Крім того, освітлення в наш час грає ще й рекламну функцію. Світлова реклама надає місту неповторний колорит. Саме тому кожне підприємство має потурбуватися про освітлення своєї вхідної групи, а в умовах історичної забудови і про освітлення фасаду будівлі.

Для загального освітлення використовують потужні лампи, що можуть освітити велику площу. Для місцевого освітлення використовують світильники, за допомогою направлено випромінювання яких можна висвітлити окремий елемент фасаду чи прилеглої території. Для рівномірного освітлення фасаду будівлі та прилеглої території використовують ліхтарі та світильники з розсіяним світлом, які розташовуються по всій площі освітлення [10].

Світильники та ліхтарі для зовнішнього освітлення мають самі різноманітні форми та розміри. Як правило, вони є частиною композиції, що використана у архітектурному чи дизайнерському рішенні вхідної групи та прилеглої території.

Сьогодні велику популярність здобули ліхтарі на невисокій основі, що розташовуються на різних рівнях та на різній відстані один від іншого.

Проектуючи встановлення світильників, треба дотримуватися "Правил користування електроустановками": розрахункова заглибленість кабелю електричної проводки у землю не менш ніж 0,6 м, зверху вкладають захисний шар з цегли.

Світильники, що використовуються для зовнішнього освітлення, повинні бути виконані зі спеціальним пилевологозахистом.

Розробляючи дизайн будь якого комерційного закладу, потрібно також враховувати наявність інформаційних елементів. Наприклад, назва, розклад роботи, вхід-вихід, відчинено/зачинено, довід-

кова інформація. Ці елементи можуть виконувати як додаткову композиційну функцію, підпорядковуючись основній композиції, так і домінувати, створюючи композицію вхідної групи.

Досить часто підприємці використовують виносні стенди з рекламною інформацією про меню, акції тощо.

Рекламні елементи можуть займати окремі ділянки вхідної групи, або цілі блоки, наприклад, всі вікна, або виконуються вздовж всього козирка, можуть розташовуватися на колонах, що підтримують навіс та інше.

Елементи реклами та назви можуть бути виконані з освітлюючих елементів та одночасно виконувати функцію освітлення входу до підприємства та зони навколо вхідної групи.

Деякі проєктувальники створюють вхідні групи, відтворюючи певні предмети, що рекламують заклад. Використання додаткових декоративних елементів може символізувати функцію підприємства. Наприклад, встановлення на вулиці манекену може додатково до вивіски вказувати на те, що це магазин одягу. Створення навісу у вигляді парасолі може вказувати на те, що тут її можна придбати або відремонтувати. Але іноді такі взаємозв'язки можуть бути і невдалими, елементи роботи деяких підприємств обслуговування можуть несприятливо впливати на психіку людини. Наприклад, зуб на вході до стоматологічної лікарні.

Створивши своє підприємство, людина замислюється про те, як його захистити від небажаного проникнення. Найбільш ефективним способом є встановлення різних охоронних систем. Ці технічні засоби виконують подвійне призначення: перешкоджають проникненню у приміщення та, якщо проникнення відбулося, подають сигнал та передають інформацію про вторгнення на пункт охорони. Гарно обладнаний охоронною системою офіс може одним виглядом укріплень та техніки відстрашити непроханих гостей.

Традиційним способом обмеження проникнення на територію приміщення є встановлення на дверях різного роду замикаючих облаштувань. Це різного роду замки, які мають багато різновидів: механічні замки, кодові замки, електромагнітні замки.

Для встановлення контролю за віддаленими дверима використовують врізані чи накладні датчики стану дверей. Якщо герметичний чи магнітний контакт датчика розімкнути, він буде сигналізувати про те, що двері відімкнуті.

Для захисту скляних частин вікон та дверей використовують різного роду решітки, ролети, ставні, захисні жалюзі, захисну плівку.

Для захисту підприємства потрібно потурбуватися про сигналізацію та відео нагляд. Встановленням цих систем, як правило, з розробкою проєкту займаються спеціальні установи, які виконують і охорону підприємства [5].

Проєктуючи сигналізацію, треба пам'ятати і про пожежну сигналізацію також. По-перше, це є вимога пожежників щодо облаштування підприємства; по-друге, що найголовніше – це безпека самого підприємства.

Для оформлення ділянки перед входом можна використовувати різні види заборів та декоративних огорож. Сьогодні існує велика кількість різноманітних огорож з дерева, пластику, металу. Залежності від дизайнерського рішення можна використовувати різні види огорож.

Дуже привабливо виглядає жива огорожа, яку можна використовувати для огороження окремих ділянок. Використовують таке огороження, висаджуючи певні види кущів на відстані 20-30 см один від одного [4]. Коли саджанці укріпляться, їхню верхню частину зрізують майже до основи. Пізніше бокові пагони, що відросли, переплітають, направляючи по каркасу, та прив'язують. Через декілька років каркас можна прибрати. Живу огорожу потрібно періодично підрізати. Високу живу огорожу можна виростити з бузку, спіреї, барбарису, а також форзиції та ін.

Облаштовуючи вхідну групу підприємства, яке знаходиться вглибині зеленої зони, ми маємо можливість оформити вхідну групу з використанням ландшафтного дизайну. Створення ландшафтних пейзажів додасть реклами підприємству, а мешканцям будинку додаткову площу для відпочинку.

Для благоустрою та прикрашення навколо входу створюють різні квітники, газони, проєктують озеленення вхідної групи [7].

До квітників належать клумби, рабатки, партери, бордюри, міксбордери та інше.

Але, проєктуючи озеленення території, потрібно пам'ятати, що слідкування за насадженнями, як правило, припадає на працівників підприємства. Тому перед тим як створювати такі насадження, треба поцікавитися, хто буде за ними наглядати, та тільки після цього створювати відповідний проєкт озеленення. Тому що іноді після створення клумби з'ясовується, що слідкувати за нею нема кому. А вигляд озеленення не тільки не приваблює відвідувачів, а й відкрито псує вигляд вхідної групи.

Крім функціональних елементів вхідної групи, можуть використовуватись декоративні елементи: різні статуї, фонтанчики та інші види декорування [1], що нададуть підприємству привабливого індивідуального вигляду та створять атмосферу відповідну функції закладу.

Доцільно також облаштувати доріжку, яка веде від асфальтованого тротуару до підприємства, а також лавочки, дитячий майданчик тощо.

Варто зазначити, що залежно від типу та розміру підприємства необхідно влаштувати стоянку для машин.

До додаткових елементів, що створюють затишок та зручність біля вхідної групи, можна віднести урни, табло з додатковою інформацією, наприклад, годинник, можливо, сонячний годинник, елементи дитячих майданчиків тощо. Такі елементи не є обов'язковими, але можуть надати підприємству привабливого вигляду. А наявність урн для сміття сприяє збереженню охайного вигляду ділянки вхідної групи.

Висновки. Існуючий опис основних елементів вхідних груп може доповнюватися або зменшуватися з плином часу та відповідно до потреб людей. Він є орієнтовним, але більшість з елементів необхідні, тому відмовитися від них неможливо. Адже кожний елемент застосовується у формуванні вхідної групи не випадково, всі вони мають певну функцію, що виходить з потреб вбудованого підприємства обслуговування. Тому, проектуючи вхідну групу вбудованого підприємства, потрібно розуміти який елемент для чого потрібен і яку функцію він виконує.

Література

1. Боговая И. О. Ландшафтное искусство: учебник для вузов/ И. О. Боговая, Л. М. Фурсова. – М. : Агропромиздат, 1988. – 223 с.
2. ДБН В.2.3-5. Сходи повинні дублюватися пандусами, а за необхідності – іншими засобами підйому та відповідати вимогам.
3. Довідник облаштування міста. Львівська міська рада. – Листопад 2011.
4. Кучерявий В. П. Озеленення населених місць: підручник / В. П. Кучерявий. – Львів : Світ, 2005. – 456 с.
5. НАПБ А.0.1.001-2004 Правила пожежної безпеки в Україні.
6. Нормы архитектурно-планировочных элементов жилых и общественных зданий с учетом использования их инвалидами. Посobie по проектированию / Под ред. В.В.Кутевича. – К.: КиевЗНИИЗП, 1999.
7. Верещагіна П. М. Декоративне садівництво та квітникарство /Верещагіна П. М. – Миколаїв, 2014.
8. Програма забезпечення безперешкодного доступу інвалідів з обмеженими фізичними можливостями до об'єктів житлового та громадського призначення / Постанова Кабінету Міністрів України від 4 червня 2003 р. № 653.
9. Технічна енциклопедія TechTrend. URL: <http://techtrend.com.ua/index.php?newsid=20407>.
10. Технологія та організація будівництва: Навчальний посібник. – Тернопіль, 2017. – 191 с.

References

1. Bogovaya I. (1988). Landscape art: a textbook for universities. M.: Agropromizdat [in Russian].
2. DBN B. 2.3-5. Ladders should be duplicated with ramps, and if necessary – by other means of lifting and meet the requirements [in Ukrainian].
3. Directory of the arrangement of the city. Lviv city council. November 2011 [in Ukrainian].
4. Kucheryavyy V. (2005). Planting of inhabited places: textbook. Lviv: World [in Ukrainian].
5. NAPB A.0.1.001-2004 Rules of fire safety in Ukraine [in Ukrainian].
6. Standards of architectural and planning elements of residential and public buildings, taking into account the use of their disabled. Manual for designing / Ed. V.V. Kutsevich. K., 1999 [in Russian].
7. Vereshchagina P. (2014). Decorative garden and apartment building. Mykolaiv [in Ukrainian].
8. Program for ensuring unimpeded access of disabled persons with disabilities to residential and public facilities / Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated June 4, 2003 N. 653 [in Ukrainian].
9. Technical encyclopedia TechTrend. URL: <http://techtrend.com.ua/index.php?newsid=20407> [in Ukrainian].
10. The technology and organization of the budivntsv. (2017). Ternopil[in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 06.04.2018 р.